FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT

E. SHARPSTON

fremsat den 17. juli 2008 [1]

1. I dette traktatbrudssøgsmål, der er anlagt i medfør af artikel 226 EF, har Kommissionen gjort gældende, at Kongeriget Spanien i to henseender har undladt at opfylde sine forpligtelser i henhold til artikel 3, stk. 1, 2 og 4, i direktiv 2000/35/EF [2] (herefter »direktivet«). Kommissionen har for det første anført, at en bestemmelse i den nationale lovgivning til gennemførelse af direktivet tillader, at betalingsfristen for bestemte varer forlænges fra 60 dage til op til 90 dage, uden at der automatisk pålægges den højere rentesats ved forsinket betaling, som ifølge direktivets artikel 3, stk. 2, skal finde anvendelse under sådanne omstændigheder. For det andet har Kongeriget Spanien udsat den endelige ikrafttrædelse af 60-dagesfristen til den 1. juli 2006, hvorimod direktivet, som fastsætter, at det skal implementeres pr. 8. august 2002, ikke indeholder nogen bestemmelser om delvis eller gradvis anvendelse af dets bestemmelser.

Relevante retsforskrifter

Direktivet

2. Direktivet tilsigter at bekæmpe forsinket betaling i handelstransaktioner, som navnlig bebyrder små og mellemstore virksomheder [3].

3. Det fremgår af betragtning 18, at direktivet »tager hensyn til spørgsmålet om lange aftalemæssige betalingsfrister, og navnlig, at der kan forekomme visse kategorier af kontrakter, hvor en længere betalingsfrist i forbindelse med en begrænsning af aftalefriheden eller en højere rente kan være beretiget«.

1 — Originalsprog: engelsk.

2 — Europa-Parlamentets og Rådets direktiv af 29.6.2000 om bekæmpelse af forsinket betaling i handelstransaktioner (EFT L 200, s. 35).

3 — Syvende betragtning.

4. Af direktivets betragtning 19 fremgår, at direktivet bør forebygge misbrug af aftalefriheden til skade for kreditor og opregner forskellige faktorer, som kan anses for at udgøre et sådant misbrug.

5. Direktivets artikel 2, stk. 2, definerer »forsinket betaling« som »overskridelse af den aftalemæssige eller lovbestemte betalingsfrist«.

6. Direktivets artikel 3 har overskriften »Morarenter i tilfælde af forsinket betaling«. Den bestemmer:

»1. Medlemsstaterne sikrer følgende:

a) Morarenter som omhandlet i litra d) betales fra dagen efter sidste rettidige betalingsdag eller efter udløbet af betalingsfristen som fastsat i aftalen.

b) Hvis der ikke er aftalt en sidste rettidig betalingsdag eller betalingsfrist, skal der automatisk betales morarenter, uden at det er nødvendigt at fremsende en rykkerskrivelse:

i) fra 30 dage efter skyldnerens modtagelse af en faktura, eller en tilsvarende betalingsanmodning, eller

ii) fra 30 dage efter den dato, hvor varerne eller tjenesteydelserne er modtaget, hvis det er usikkert, på hvilken dato fakturaen eller den tilsvarende betalingsanmodning er modtaget, eller

iii) fra 30 dage efter at varerne eller tjenesteydelserne er modtaget, hvis skyldneren modtager fakturaen eller den tilsvarende betalingsanmodning tidligere end varerne eller tjenesteydelserne, eller

iv) fra 30 dage efter datoen for godkendelse eller kontrol, hvis lovgivningen eller aftalen indeholder krav om en godkendelses- eller kontrolprocedure, hvorved varernes eller tjenesteydelsens overensstemmelse med aftalen skal konstateres, og skyldneren modtager fakturaen eller den tilsvarende betalingsanmodning inden eller på den dato, hvor denne godkendelse eller kontrol finder sted.

[…]

d) Rentesatsen for morarenter (»den lovbestemte sats«), som skyldneren skal betale, svarer til summen af den rentesats, som Den Europæiske Centralbank har anvendt i forbindelse med dens seneste væsentlige refinansieringsaktion [4] inden den første kalenderdag det pågældende halvår (»referencesatsen«), plus mindst syv procentpoint (margenen), medmindre andet er fastsat i aftalen […]

[…]

2. For bestemte kategorier af aftaler, som defineres i den nationale lovgivning, kan medlemsstaterne fastsætte fristen, efter hvilken der skal betales morarenter, til højst 60 dage, hvis de sikrer, at aftalens parter ikke aftaler en længere frist, eller hvis de fastsætter en ufravigelig rentesats, der er væsentligt højere end den lovbestemte sats.

4 — Som defineret i direktivets artikel 2, stk. 4.

3. Medlemsstaterne træffer bestemmelse om, at aftalen vedrørende betalingsdagen eller følgerne af forsinket betaling, der ikke er i overensstemmelse med stk. 1, litra b)-d), og stk. 2, enten ikke er bindende eller giver grundlag for krav om skadeserstatning, hvis aftalen […] er klart urimelig over for kreditor. […] Hvis en sådan aftale fastslås at være klart urimelig, finder de lovbestemte vilkår anvendelse, medmindre de nationale domstole fastsætter andre og rimelige betingelser.

4. Medlemsstaterne sikrer, at der i kreditorernes og konkurrenternes interesse findes egnede og effektive midler til at bringe anvendelsen af klart urimelige kontraktvilkår i den i stk. 3 omhandlede betydning til ophør.

[…]«

7. Artikel 6, stk. 1, opstiller krav om, at medlemsstaterne skal sætte de love og administrative bestemmelser i kraft, som er nødvendige for at efterkomme direktivet, inden den 8. august 2002. I medfør af artikel 6, stk. 2, kan medlemsstaterne opretholde eller vedtage love og bestemmelser, der er gunstigere for kreditor end de love og bestemmelser, der er påkrævede for at efterkomme direktivet.

De spanske bestemmelser

8. Direktivet blev gennemført i spansk ret ved lov nr. 3/2004 af 29. december 2004 [5] om bekæmpelse af forsinket betaling i handelstransaktioner [6] (herefter »lov nr. 3/2004«).

9. Artikel 4, stk. 1, i lov nr. 3/2004 fastsætter, at betalingsfristen enten skal aftales mellem parterne »i henhold til de gældende regler« eller, i mangel af en sådan aftale, som fastsat i artikel 4, stk. 2. Artikel 4, stk. 2, fastsætter en frist på 30 dage, som svarer til formuleringen i direktivets artikel 3, stk. 1, litra b), nr. i)-iv).

10. Artikel 7, stk. 1, i lov nr. 3/2004 fastsætter, at rentesatsen ved forsinket betaling enten skal aftales mellem parterne, og at i mangel af en sådan aftale finder den lovbestemte sats i artikel 7, stk. 2, anvendelse, som i det væsentlige gengiver specificeringen af den lovbestemte sats, som fremgår af direktivets artikel 3, stk. 1, litra d).

11. Det følger af artikel 9, stk. 1, i lov nr. 3/2004, at aftaler mellem parter vedrørende betalingsfristen eller virkningerne af en forsinket betaling, som fraviger den frist, som finder anvendelse, hvis ikke andet er aftalt, og som er fastsat i artikel 4, stk. 2, eller den lovbestemte rentesats i artikel 7, stk. 2, er ugyldige, hvis de er klart urimelige over for kreditor.

12. Lov nr. 3/2004 indeholder ud over dens nummererede artikler visse yderligere bestemmelser. Den første »tillægsbestemmelse« i lov nr. 3/2004 fastsætter, at betalinger til leverandører, som er reguleret i lov nr. 7/1996 af 15. januar 1996 om detailhandel [7] (herefter »lov nr. 7/1996«), hovedsageligt er reguleret i artikel 17 i den tidligere lov, og at den senere lov er en supplerende lov.

13. Første del i den anden »endelige bestemmelse« i lov nr. 3/2004 ændrer herefter artikel 17 i lov nr. 7/1996 [8]. I det omfang, det er relevant, bestemmer denne artikel som følger:

»1. I mangel af udtrykkelig aftale anses det for aftalt, at detailhandlende skal betale prisen for

5 — Kommissionen anlagde et traktrakbrudssøgsmål i medfør af artikel 226 EF mod Kongeriget Spanien, idet den gjorde gældende, at Kongeriget Spanien ikke rettidigt havde gennemført direktivet (sag C-384/03). Kommissionen frafaldt søgsmålet som følge af Kongeriget Spaniens vedtagelse af lov nr. 3/2004. Ved afgørelse af 28.4.2005 (EFT C 182, s. 33) traf Domstolen afgørelse om, at sag C-384/03 skulle slettes af registret.

6 — BOE nr. 314 af 30.12.2004.

7 — BOE nr. 15 af 17.1.1996, s. 1243.

8 — I henhold til præamblen til lov nr. 3/2004 var det på grund af bestemmelserne om urimelige vilkår nødvendigt at ændre artikel 17, stk. 3, i lov nr. 7/1996 med henblik på at tilpasse betalinger til leverandører til formuleringerne anvendt i den senere lov.

de varer, som de køber, inden for 30 dage fra leveringsdatoen.

[…]

3. Betaling for friske fødevarer og letfordærvelige varer må under ingen omstændigheder udsættes i mere end 30 dage. Betaling for andre føde- og forbrugsvarer må ikke udsættes i mere end 60 dage, medmindre der foreligger en udtrykkelig aftale, som indeholder bestemmelser om økonomisk kompensation til leverandøren for den længere frist. Betaling må under ingen omstændigheder udsættes i mere end 90 dage.

[…]

5. Under alle omstændigheder skal der automatisk pålægges renter for forsinket betaling fra dagen efter den fastsatte betalingsdato eller, dersom der ikke foreligger nogen aftale, den dato, hvor betalingen skulle have fundet sted i henhold til bestemmelserne i stk. 1. I så fald er den sats, som skal anvendes med henblik på fastlæggelse af renten, satsen i artikel 7 i [lov nr. 3/2004], medmindre parterne har aftalt en anden sats, som under ingen omstændigheder må være lavere end den lovbestemte sats plus 50%.«

14. Anden del af den anden »endelige bestemmelse« i lov nr. 3/2004 indeholder en overgangsbestemmelse, i henhold til hvilken den maksimale frist på 60 dage i artikel 17, stk. 3, i lov nr. 7/1996 (som ændret) skal finde anvendelse fra den 1. juli 2006. Indtil da »må betaling for fødevarer, som ikke er friske eller letfordærvelige, og for forbrugsvarer ikke udsættes i mere end 90 dage fra varernes levering«.

Retsforhandlinger

15. Kommissionen modtag en klage, hvori det blev påstået, at direktivet ikke var blevet gennemført korrekt i spansk ret. Den 13. juli 2005 fremsendte Kommissionen en åbningsskrivelse til Kongeriget Spanien, hvori den gjorde gældende, at lov nr. 3/2004 delvist overtrådte direktivets artikel 3, idet den bl.a. tillod, at betalingen for visse føde- og forbrugsvarer blev udsat i 90 dage, og idet den først den 1. juli 2006 begrænsede betalingsfristen til 60 dage.

16. Da Kommissionen ikke modtog noget svar på denne skrivelse, fremsendte den den 19. december 2005 en begrundet udtalelse.

17. Efter at have vurderet Kongeriget Spaniens svar af 7. februar 2006 på den begrundede udtalelse anlagde Kommissionen nærværende søgsmål den 15. september 2006.

18. Kommissionen har nedlagt påstand om, at Domstolen:

— fastslår, at Kongeriget Spanien har undladt at opfylde sine forpligtelser i henhold til direktivets artikel 3, stk. 1, 2 og 4, idet det i medfør af lov nr. 3/2004 har tilladt en frist på 90 dage for betaling for andre fødevarer end friske og letfordærvelige varer og forbrugsvarer, og idet den har udsat ikrafttrædelsen af visse bestemmelser indtil den 1. juli 2006

— pålægger Kongeriget Spanien at betale sagens omkostninger.

19. I stævningen gør Kommissionen udtrykkeligt gældende, at betalingsfristen på 90 dage særligt udgør en tilsidesættelse af artikel 3, stk. 1 og 2, og at udsættelsen udgør en tilsidesættelse af artikel 3, stk. 1, 2 og 4.

20. Kommissionen har anmodet om et retsmøde, som fandt sted den 13. februar 2008.

Tilsidesætter betalingsfristen på 90 dage direktivets artikel 3, stk. 1 og 2?

21. Kommissionen har gjort gældende, at der er tale om en tilsidesættelse af artikel 3, stk. 1 og 2. Efter min opfattelse er der imidlertid kun grundlag for at fastslå, at der er tale om en tilsidesættelse af sidstnævnte bestemmelse.

22. Det er Kommissionens opfattelse, at Kongeriget Spanien har gjort brug af muligheden i direktivets artikel 3, stk. 2, og fastsat en bestemt type kontrakter — kontrakter vedrørende fødevarer, som ikke er friske eller letfordærvelige og forbrugsvarer — som skal reguleres ved denne bestemmelse. De spanske bestemmelser opfylder imidlertid ikke betingelserne i artikel 3, stk. 2.

23. Det kan udledes af Kommissionens anbringende, at Kongeriget Spanien ifølge Kommissionen har valgt den anden mulighed i artikel 3, stk. 2, idet det har tilladt, at betalingsfrister kan forlænges fra 60 dage til op til 90 dage (eftersom den første mulighed forbyder enhver form for forlængelse ud over 60 dage). Artikel 17 i lov nr. 7/1996 (som ændret) »fastsætter [imidlertid] ikke nogen ufravigelig rentesats, der er væsentligt højere end den lovbestemte sats« som krævet efter den anden mulighed. I stedet er debitor forpligtet til at yde »økonomisk kompensation« til leverandøren for den længere betalingsfrist. Denne sætning er ifølge Kommissionen upræcis og giver kun kreditor en ringe beskyttelse. Artikel 17, stk. 3, i lov nr. 7/1996, som ændret ved lov nr. 3/2004, udgør derfor en tilsidesættelse af direktivets artikel 3, stk. 2.

24. Kongeriget Spanien har anført, at artikel 17, stk. 3, i lov nr. 7/1996 ikke tilsigter at gennemføre direktivets artikel 3, stk. 2. Bestemmelsens formål er ikke desto mindre at søge at virkeliggøre målene med direktivet. I overensstemmelse med betragtning 18 og 19 til direktivet respekteres aftalefriheden i princippet med de begrænsninger, som har til formål at forhindre misbrug til skade for kreditor. Artikel 17, stk. 3, begrænser aftalefriheden ved at fastsætte maksimale betalingsfrister med henblik på at forhindre en fortsat brug af de længere, urimelige betalingsfrister, som gjaldt på detailområdet. Bestemmelsen bringer dermed klart urimelige vilkår til ophør i overensstemmelse med direktivets artikel 3, stk. 4. Desuden tillader artikel 6, stk. 2, udtrykkeligt medlemsstaterne at indføre bestemmelser, som stiller kreditorer bedre end de bestemmelser, som er nødvendige for at opfylde direktivet.

Direktivet

25. Jeg forstår de relevante bestemmelser i direktivet som følger:

26. Under den ordning, som er indført med direktivets artikel 3, stk. 1 og 2, skal det i alle tilfælde være muligt at fastslå den endelige betalingsdato, efter hvilken debitor skal betale renter til kreditor.

27. Det står i princippet parterne frit ved aftale at fastsætte en betalingsdato eller -frist [artikel 3, stk. 1, litra a)].

28. Medlemsstaterne skal fastsætte bestemmelser vedrørende en lovbestemt frist på 30 dage, som finder anvendelse, hvis parterne ikke har gjort brug af denne frihed [artikel 3, stk. 1, litra b)].

29. Direktivets artikel 3, stk. 2, tillader medlemsstaterne at anvende muligheden for at forlænge den frist, som skal anvendes, hvis ikke andet er aftalt, til maksimalt 60 dage for bestemte kategorier af kontrakter, forudsat at de også enten sikrer, at aftalens parter ikke aftaler en længere frist, eller fastsætter en

afskrækkende ufravigelig rentesats for betalinger, der finder sted efter udløbet af denne frist. Disse to betingelser vedrører begge forhold, som parterne frit vil kunne aftale ved en kontrakt. Det er imidlertid klart, at 60-dagesfristen ikke *i sig selv* udgør en begrænsning af aftalefriheden, men derimod et alternativ til den frist i direktivets artikel 3, stk. 1, litra b), som gælder, hvor andet ikke er aftalt.

30. En sådan forlængelse af den frist, som gælder, hvor andet ikke er aftalt, med op til 60 dage, stiller kreditorerne ringere end den grundlæggende 30-dagesfrist, som ellers ville finde anvendelse. Mod at kunne vælge et »maksimum på 60 dage« som betalingsfrist skal medlemsstaten *enten* fastsætte bestemmelser, hvorefter det er forbudt at aftale en betalingsfrist, som overstiger 60 dage, *eller* sikre (uanset hvad parterne måtte aftale), at »en ufravigelig rentesats, der er væsentligt højere end den lovbestemte rentesats«, finder anvendelse på enhver ved en sådan aftale fastsat frist efter udløbet af den ved aftale fastsatte frist. Begge disse betingelser stiller kreditorerne bedre.

De spanske bestemmelser

31. Det fremgår med tydelighed af ordlyden af bestemmelserne, at de 30-dagesfrister, som er fastsat i såvel artikel 4 i lov nr. 3/2004 [9] som i artikel 17, stk. 1, i lov nr. 7/1996, som ændret ved lov nr. 3/2004 [10], finder anvendelse, dersom andet ikke er aftalt mellem parterne. De udgør med andre ord lovbestemte frister, som finder anvendelse, hvor ikke andet er aftalt. De opfylder klart betingelserne i direktivets artikel 3, stk. 1.

32. Det fremgår af artikel 17, stk. 3, i lov nr. 7/1996 (som ændret), at betaling for friske fødevarer og letfordærvelige varer »[…] under ingen omstændigheder [må] udsættes i mere end 30 dage«. Betaling for andre føde- og forbrugsvarer må »under ingen omstændigheder […] udsættes i mere end 90 dage«. Hverken 30-dagesfristen eller 90-dagesfristen indeholder nogen undtagelser. Derimod indeholder 60-dagesfristen, som også er fastsat for andre føde- og forbrugsvarer, mulighed for at fastsætte en undtagelse: Betaling »må ikke udsættes i mere end 60 dage, medmindre der foreligger en udtrykkelig aftale, som indeholder bestemmelser om økonomisk kompensation […]«.

33. For at Kommissionen kan få medhold i sit søgsmål, er det nødvendigt, at den fører bevis for, at 60-dagesfristen og 90-dagesfristen i artikel 17, stk. 3, i lov nr. 7/1996 (som ændret), som den har anfægtet, udgør forlængelser af den 30-dagesfrist i artikel 17, stk. 1, som finder

9 — Jf. punkt 9 ovenfor.

10 — Jf. punkt 13 ovenfor.

anvendelse, hvor intet andet er aftalt, ligesom 60-dagesfristen i direktivets artikel 3, stk. 2, udgør en valgfri forlængelse af 30-dagesfristen i artikel 3, stk. 1, litra b).

34. Hvis 60-dages- og 90-dagesfristerne i artikel 17, stk. 3, i lov nr. 7/1996 (som ændret) *ikke* udgør forlængelser af den 30-dagesfrist, som finder anvendelse, hvor andet ikke er aftalt, men alene begrænsninger af parternes aftalefrihed, som Kongeriget Spanien har anført, stiller de kreditor bedre end de bestemmelser, som er nødvendige for at opfylde direktivet. De vil i så fald være tilladt i henhold til artikel 6, stk. 2, uanset hvilke andre betingelser der måtte være tilknyttet dem, og uanset deres ikrafttrædelsesdato.

35. En helt almindelig læsning af artikel 17, stk. 1 og 3, i lov nr. 7/1996 indikerer, at den sidstnævnte fortolkning er mere sandsynlig. I mangel af en udtrykkelig aftale fastsætter artikel 17, stk. 1, en generel frist på 30 dage, som finder anvendelse, hvor andet ikke er aftalt, [og gennemfører derved direktivets artikel 3, stk. 1, litra a) og b)], mens artikel 17, stk. 3, bestemmer, at betaling under ingen omstændigheder kan udsættes i mere end 30, 60 eller 90 dage alt afhængig af kategorien af de pågældende varer (med mulighed for at forlænge 60-dagesfristen i op til 90 dage, forudsat at der aftales en kompensation til leverandøren). Den naturlige fortolkning er, at disse tre frister udgør begrænsninger af parternes frihed til ved aftale at fastsætte en dato eller en frist.

36. Kommissionen har ikke fremført nogen argumenter for Domstolen, som er tilstrækkelige til at understøtte en modsat fortolkning af de spanske bestemmelser, hvorefter 60- og 90-dagesfristerne udgør forlængelser af den 30-dagesfrist, som finder anvendelse, hvor intet andet er aftalt mellem parterne. Kommissionen har heller ikke fremført noget bevis for, at bestemmelserne er blevet fortolket i denne retning af de spanske domstole.

37. Jeg kan under disse omstændigheder ikke konkludere, at Kommissionen har ført bevis for, at de spanske bestemmelser udgør en tilsidesættelse af direktivets artikel 3, stk. 2.

Er der tale om en tilsidesættelse af direktivets artikel 3, stk. 1?

38. Kommissionen har i sin stævning også gjort gældende, at forlængelsen af fristen til 90 dage i artikel 17, stk. 3, i lov nr. 7/1996 (som ændret) tilsidesætter artikel 3, stk. 1, men undlader at forklare hvorfor. Det fremgår med klarhed af den bedømmelse, som jeg har foretaget ovenfor, at det er min opfattelse, at

Kommissionen ikke har ført bevis for, at artikel 17, stk. 1, i lov nr. 7/1996 (som ændret) gør andet end at finde anvendelse på *alle kontrakter uden undtagelse.* Det følger heraf, at der ikke er tale om nogen tilsidesættelse af direktivets artikel 3, stk. 1.

Eftersom 60-dagesfristen ikke gennemfører nogen af direktivets bestemmelser, var Kongeriget Spanien ikke i henhold til fællesskabsretten forpligtet til at sætte den i kraft inden for fristen for direktivets gennemførelse, hvis overhovedet.

Har Kongeriget Spanien tilsidesat direktivets artikel 3, stk. 1, 2 og 4, ved at udsætte ikrafttrædelsen af visse bestemmelse indtil den 1. juli 2006?

41. Jeg konkluderer derfor, at Kongeriget Spanien ikke har overtrådt artikel 3, stk. 1, 2 og 4, ved at udsætte ikrafttrædelsen af visse bestemmelser indtil den 1. juli 2006.

39. Kommissionen har atter anført, at artikel 17, stk. 3, i lov nr. 7/1996 (som ændret) tilsigter at gennemføre direktivets artikel 3, stk. 2. Artikel 17, stk. 3, udsætter imidlertid anvendelsen af 60-dagesfristen indtil den 1. juli 2006. Direktivet indeholder ingen hjemmel til en delvis eller gradvis anvendelse af dets bestemmelser. Udsættelsen af fristen udgør derfor en tilsidesættelse af direktivets artikel 3, stk. 1, 2 og 4.

Sagens omkostninger

42. Ifølge procesreglementets artikel 69, stk. 2, pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger, hvis der er nedlagt påstand herom. Kongeriget Spanien bør frifindes, og det har nedlagt påstand om, at Kommissionen tilpligtes at betale sagens omkostninger.

40. Det følger af min konklusion vedrørende det første led af Kommissionens påstand, at påstandens andet led også må forkastes.

Forslag til afgørelse

43. Jeg mener derfor, at Domstolen bør fastslå følgende:

»— Kongeriget Spanien frifindes.

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber betaler sagens omkostninger.«